

որոյ,, կամ « ուստի,, որով յայտ առնէ թէ բազկատարած ազօթել սրբոյն տիրապէս վասն բղխման ջրոյն էր, որ է գործ գլխաւոր և յիշատակ յաւերժական սրբութեան երանելոյս: Բայց լռելեայն և զառաջինն ևս ցուցանէ, և ապա հետեւաբար ասէ « աղբիւր բժշկութեան,, ոչ անյայտ է բանս, և ոչ ընդ գրութեանս ծածկեալ, այլ իբրեւ աշտանակ ի Հայաստան աշխարհի ակներե փայլի զանազան ախտից լեալ բժշկութիւն ի ջրոյն յայնմանէ՝ հաւատով և ջերմեռանդ հոգւով խնդրողաց, վասն որոյ և ոչ է պատշաճ ըստ յայտնի իրաց երկարաբանել յումպէտս ի ձանձրութիւն ընթերցողաց, և միայն համառօտակի տեսցուք զայսցանէ, զի ասաց « բղխեալ,, որով յայտ առնէ զինքնաբու զն լինել ջրոյն այնմիկ, և ոչ անձրեւ այլն ջրոց, կամ ծովու ընդ երակս երկրի անցելոց. այլ որպէս հարկանէր Մովսէս զվէմն՝ և վտակք խաղային ի նմանէ յարբումն Հրէական ժողովրդեան, ըստ այնմ ի պատիւ երեսաց երանելոյս ջուր ինքնաբուղն շնորհեաց Աստուած և անցամաքելի պահեաց յիշատակ յարաձգական յորդուոց յորդիս, ի փառս իւր և ի պարծանս Հայկազեան տոհմիս, և զի սա Մեծն Հայաստան աշխարհի եղև, ըստ որում Մասիս ի Մեծն Հայաստան անկանի, և այն ի սէր ազգիս մերոյ, վասն որոյ ցնծութեամբ երգէ յասելն « ի Հայաստան աշխարհի,, աշխարհ բոլոր բազկացելոյն ի յերկնէ և յերկրէ ասի, այլ աստ բոլորն ի տեղի մասին առեալ զնէ. զի Հայաստան քաղաք մասն ինչ է Ասիոյ, և Ասիայն՝ չորրորդ կիսագնդոյ. ուստի փոխանակ ա-

սելոյ « Հայաստան քաղաքի,, ասաց « աշխարհի,, ապա զմեծութիւն սրբութեան և զառաւելութիւն մաքրակրօնութեան սրբոյ հայրապետիս, զյաւերժական յիշման արժանին, յառաջ բերեալ ներբողախառն բանիւ երգէ ասելով,
(Մեղեմն է յերեմիայն):

Պ Ա Տ Մ Ա Կ Ա Ն

ՀՆՈՒԹԻՒՆՔ ՀԱՅՐԵՆԵԱՅ.

(Շորանիւնիւն):

Երնջակաբերդ.

Երնջակ գետոյ ձախ թևի վերայ, և Կորաշէն գիւղէն երկու վերստ հեռի կը բարձրանայ միապաղաղ սեան նման ուղղակի վեր: Հ. Մ. Չամչեան կղնէ այս լեռն ընդ մէջ Երնջակ և Պողթն գաւառաց, բայց միանգամայն սխալ. ըստ որում բուն համանուն գաւառի մէջն է, և Պողթն գաւառէն բաւական հեռի: Այս ամբողջ գլխովն անցած դասնադէտ և քրտմնելի անցից յիշատակը մարդ կգորհուրեցնէ: Սա ինքն վաղ ժամանակէ հետէ ապաստանարան պիտի եղած լինի մեր ազգայնոց, թէ և պատմութեան մէջ առաջին անգամ նշանաւոր կհանդիսանայ Յուսուփ բռնաւորի պաշարմամբը, և Սմբատայ Խոստովանող Արքայի՝ սորա ստորոտը կրած կտտամահ տանջանօքը, յամի 914: Այդ արիւնարբու անդուլթ բռնաւորն շրջ թայակապ կաշկանդած Հոյոց թշուառ և որդմնելի թագաւորը, և հետն առած կղի-

մէ այս բերդիս վերայ՝ «Ի մօտի եղեալ խել և յատակել զամրոցն, և զքնակիչս նորին վարել ի գերութիւն, մանաւանդ զտիկնայս մեծամեծաց, յորս երևելի էին մայրն Սմբատայ Սիսակեանց, և կինն ըստ որ էր քոյր Վազկայ բռնաւորի, և կին Սահակայ եղբօր նորին Սմբատայ, և այլ ևս ազատ կանայք, թող զբազում որդիս նախարարաց որք զօղեալ մնային անդ, և զամ. պատմ. հատ. Բ. գիրք Վ. եր. 756. բայց երբ որ կտեսնէ մարգախոշոշ բռնաւորն, որ ամրոցն անձնատուր չի լինի, սրբօրն չարաթոյն դառնութեան մաղձը կը թափէ Սմբատ արքայի վերայ, կանգնեցրնել տալով զնա բերդի մէջ զանուածնների աչքի առաջը, ու չարաչտը զանահարութենէն և ազգի ազգի անլուր սոսկալի և անտանելի տանջանքներէն յետոյ, խեղդել հրամայելով հրապարակին մէջ, դահլձք հրամանն առած, թաշկինակը բռնի վարոցներէն բերանը մղելէն, տաններկու մարդոց վրան ընկնելէն ու հոլովելէն յետոյ, չքստմնեցան ի բերելն «արտաքոյ բնութեան ի սարսափելի տանջանս. զի յերկարեալ տակաւին շնչոյ նորա՝ մատուցին ի ծածուկ անդամս նորա կտտանս և չարչարանս անողորմս և քստմնելիս, անհնարինս և անասելիս: Եւ ապա մինչ չե էր իսպառ հատեալ շնչոյ նորա, խողեսողեցին զնա, և հատին սրով զղլուխ նորա, (ի նոյն Պատմ.):

Ենթին ոստիկանն Սմբատայ կեանքը զբաւելէն յետոյ սրչափ և բերդի պաշարումն ու պատերազմն կսաստկացնէ, առումն անհնարին կլինի, մինչև որ ամենահաս և արագահաս նենգութեան ու մատնութեան մեքենաները թշնամին յանկարծ

մերկազէն ի ներքս լցնել կտան, յահաբեկ շուարումն և ի սուգ անհնարին դառնութեան տարաբաղդ բնակչացն. որոց «հատընտիր արարեալ զմնացորդս մարդկան, զանպիտանան և զտգեղսն սրոյ ետուն ճարակ, իսկ զառոյգսն և զգեղեցիկսն գերեցին: Սոյնպէս և զկանայս մեծատանց հանդերձ մանկամբք նոցին, (անդ. եր. 758): Զայ ուղևոր, Զայ եղբայր, ո՛հ որչափ հասած կլինէի բաղձանացս, թէ որ այս աշխատութիւնովն տեղիք տուած լինէի քեզ գիտել, թէ այդ հոգն՝ ուստի դու այժմ գտակդ ծուռ դրած կիփսես կանցնես, քան նրաղդ թաղաւորի, իշխանաց, և համարին հազարաւոր եղբարց արիւնով ոռոգուած է. այդ լեռուն՝ որի տակովն այդպէս երգով և դնդնալով կանցնիս, բերաւոր սրտաբեկ, անյոյս, և անօգնական ընտանեաց, տիկնայց, և իշխանաց մերթապաստանարան է եղած, մերթ տիրանենգ մատնութեան և նախանձու ձեռքով զոհարան, գոնէ, այդ տեղէն անցած միջոցդ, վրէժխնդիր սիրտը թող անգամ մի շարժէ երակներիդ մէջի արիւնը, և եթէ դու օգնել չկարացիր, գոնէ կարեկցութեամբ ևս պատուէ նոցա արտասուելի յիշատակը:

Երկոտասաներորդ դարու մէջ կժառանգէ այս ամրոցն քանի մի աւանօք համանուն գաւառի՝ Ելիկում Ուռպելեան, եղբայր Իւանայ. յետ նորա Սմբատ քաջազօր իշխանն Սիւնեաց: Եյս ամրոցիս ստորոտները տեսնուած պատնէշի և պարուպի նշմարելի հաստապինդ հիմունքը, Ժամանակի անկասկած ամրութիւնը կը հասկացնեն. և հարիւրաւոր գերեզմանները, որք ամրոցիս ստորոտը, դէպ ի Դահ-

կերտ տանող ճանապարհի ձախ թևի վերայ կարկառի մի գլխին կանկանին, և որոց ամեն մէկը կպարունակէ իւր մէջ մինչև 40-50 մարմիններ, տեսնողին կարծել կտան այս տեղ թափած հազարաւոր մարդոց արիւնը և կոտորածը. ո՞ր կարող է երկուանալ թէ այս դետնափոր փոսերի մէջ կուտակուած դիակները այն զօրացն կլինին, որք ժամանակաւ ամրոցիս դէմ մարտ դրած և ջարդուած, կամ երկարաձիգ պաշարման միջոցն դիւրածախ ատրոպ մի բռնուած, առ տեղեաւն հողը մտած են: Այս դերեզմանների հիւսիսակողմն, փոքր ինչ հեռի, բաւական ընդարձակ բլրակի մի շերայ կան դարձեալ պարսպի կամ պատնէշի աւերակներ, որոց համար «Երաշխեցի ուղեցոյցն իմ ասաց որ «բերդը փակողների օրտուտեղն ա՛ ինչպէս որ մեղանում պատկենական խօսք ա ասում են»,:

Վերջին ժամանակներն այս տեղ ապաստանած էին և Պարսիկ զօրքը. յետ նոցա և Ռուսաց սակաւաթիւ բանակը, մինչև որ բոլոր երկիրն իրանց ձեռքն առին: Երեք անգամ է որ ես այս ամրոցի դուրսը բարձրացայ տաժանելի նեղութեամբ, և երեք անգամն ևս զարմանքս զսպել չկարացի, տեսնելով բարձր և ապառաժ լեռան մի գլխին այնքան հոյակապ և բաղմաթիւ արհեստահար շէնքերը: Երկու ճանապարհ կայ միայն բերդն ելանելու, մինն հարաւային և միւսն հիւսիսային. հիւսիսային ճանապարհն յառաջ այնպէս պատրաստուած է եղել, որ մէկ ձիով կարելի է եղած գնալ. իսկ այժմ շինուածոց փլատակաց և լեռան գլխէն թափած սալերովն փակուած. այսու ամենայնիւ ոտքով գնացողին համար միւսէն դիւրին. այս ճա-

նապարհով բարձրացած ժամանակը, կտեսնես երեք ամրապինդ պարիսպներ քարուկիր շինութեամբ, առաջնապարիսպն ըստ կիսոյն քանդուած է, միայն պահակների տեղերն աւելի դիմացել են. միջնապարիսպն առաջնոյն չափ վնասուած չէ. իսկ ներքնապարիսպն դեռ կանգուն մնացած ամուր և բարձր շէնք մի է. այս պարսպի քովեր կան սենեակներ, որը քարուկիր, և որը թրծած աղիւսով կանգնած շինութիւնք, մեծաւ մասամբ անվնասք, իսկ պարիսպն անցած ժամանակդ, կտեսնես հարիւրաւոր մեծ և փոքր սենեակներ, է որ քարուկրով, և է որ աղիւսով շինուած, բոլորն ալ ամուր և ընտիր, որոց կպակասի միայն ծածկը. լեռան արեւմտեան հարաւային ծայրի վերայ դեռ մինչև այսօր կայ և միայ ամբողջ քարաշէն դիտարան մի: Ոչ սակաւ ուշադրութեան արժանի են և նորա ջրամբարներն՝ որք թուով ինն հատ են, ամեն մէկը վեց քայլ լայնութեամբ՝ քսան չորս քայլ երկայնութեամբ և վեց կանգուն խորութեամբ: Այս ջրամբարներն լեռ քարէ կտրուած, տաշուած և քառակուսի ձևով փոսացրած աւազաններ են, մանր մանր ճիւղերով փորուած առուակներովն բոլոր անձրեւները և հալուած ձները կժողովուին անկորուստ: Ամրոցի խիստ վտանգաւոր պաշարման ժամանակ նոցա ջրամբարները զովացրել են պաշարիւրոց պատուքը. նոյն իսկ ամառուան տօթ եղանակին ամեն մէկի մէջ ևս ջուր գտինք, բայց մեռած՝ ինչպէս են սովորաբար անշարժ ճահիճների ջրերը. երեւի գործ ածած ժամանակը աւաղով կամ ուրիշ հնարքով մաքրել ու կենդանացրել են:

Լերան դագաթը երկու ձիւղ բաժանուած է. այցելուն մի ձիւղի տարածութիւնը և վերայ շէնքերը զիտելէն յետոյ կպարտաւորի և միւս գագաթը ելանել ահու դողով, որ առաջինէն շատ բարձր է, այս ձիւղի վերայ գտնուած աղիւսակերտ և ըստ մեծի մասին կանգուն շէնքերը տեսնողը, առաջինի վերայ ունեցած զարմանքը կզսպէ. դէպ ի հիւսիս և արեւմուտք մտիկ տուող լեւան մերկ և միապաղաղ դագաթին վերայ կանգնած հոյսկապ կամարները, ընդարձակ քառակուսի դահլիճը, և չորս կողմի վայելուչ ճարտարարուեստ շէնքերը արդէն ցոյց կտան իշխանական արքունիք լինելը, որով և իրաւամբ մերձակայ բնակիչք “Շահ—Թախտը”, կանուանեն: Ի՞նչ սքանչելի և զիւթիչ տեսարան կընծայեն այս տեղէն մրտիկ տուողին, Լընջակ դաւառը, Մասիսը, Լըրասիւր, Նախիջևան քաղաքը, և Պարսկաստանի լեռները: Հարաւային ճանապարհն ընայնով որ արդէն դժուարակոխ և տարժանեցուցիչ է, դարձեալ երեք պարսպով ամրացած է. սորա ներքնաբերդը, որ լեւան զլսին է, այնպէս ամուր և անվտանգ է, որ կարծես նոր շինուած է. յաջմէ և յահակէ կան երկու ընտիր և գեղեցիկ սենեակներ նոյնպէս անվնասք: Ե.յս ճանապարհն կտանէ զմարդ դէպ ի Լընջակ դետը, որ մօտովն կանցանի. վերջին ուսեր պարսպէն դուրս եկած ժամանակը լեւան ստորոտի վերայ բաղմաթիւ շինութիւնների — տանց և պարսպաց մնացորդներ կտեսնէ մարդ, բոլորն ևս քարաշէն. բայց դժուար է որոշել թէ ինչ նպատակի են ծառայած:

Խանաղա.

Լընջակաբերդի այս հարաւային ըստօրոտի վերայ այժմ կայ տաճկաբնակ զիւղ մի “Խան—աղա”, անուն. որ կիրւելի հիւնեալ վերջին ժամանակներս. որովհետեւ բերդի այնքան անդադար պաշարմանց ժամանակ չէր կարող այս տեղ բնակութիւն լինել: Ինակիչք գեղջս ծոյլ և աղքատ մահմետականք են 50 տան չափ. նոր նոր սկսած են ծառաստաններ և պարտէզներ մշակելու ձեռք տալ:

Լընջակ Խաղա.

Յիշատակեալ բերդի հարաւակողմն և անտի իբր չորս վերստ հեռաւորութեամբ կան և մնան գեռ հազիւ նշմարելի աւերակք քաղաքիս, որոյ անունով և ամբողջ գաւառը կոչուած է. տարածութիւն քաղաքիս ձգուած է կէս մի հարթ լեռնադաշտակի, և կէս մի լեռների վերայ, բայց ամսոն, որ կոյր՝ տգէտ, և հնութեան յարկը չիմացող (ծուրք բնակիչք Խանաղա զիւղի, վերջին ժամանակներս սակաւ առ սակաւ քանդելով աւերակներն ագարակներ դարձուցած են, այնպէս որ այժմ հազիւ կան և կնշմարուին ցան և ցիր մնացորդք հիմանց, ըստ կիսոյն քարուկիր և ըստ կիսոյն հողանիւթ շինութեանց: Եռաջեալ քաղաքատեղոյս՝ լեռնադաշտակի վերայ կանկանի գերեզմանատունն, որ այնքան բազմաթիւ հին գերեզմաններովն քաղաքին երբեմն բազմամարդութիւնն կը յայտնէ. հնութեան ժանիքն ծախել է գերեզմանաց բոլոր արձանագրութիւնները, պահելով միայն ինչան քրիստոնէութեան մամռապատ խաչերը. այնքան երկար դեգերելով քարերի մէջ հազիւ միայն մէկի

վերայ այս գրերս որոշել կարացի «Թվին ՈՒԻ», Որչափ շատ կերէին հանգստարանիս գերեզմաններն, դեռ երկու բաժնի չափ հերկուած հողի մէջ անյայտացած են, յիշատակեալ գիւղի մոլեռանդ բնակչաց չարամիտ մախանօք: Եյս քաղաքիս մէջ եղև ազգային ժողովն շայոց, Բագարատ մեծ իշխանի, և Սմբատայ Բագարատունւոյ մեծ սպարապետի օրով յամի 841, Ովայեցի Յովհաննէս Աթոռկիոսի վերայ եղած ամբաստանութիւններն քննելու համար:

Ս. ԳԵՐԳ.

Եւրնջակ քաղաքի հիւսիսակողմն, բարձր և դժուարամատչելի լեռան մի գլխին կանկանի այս վանքը յանուն Ս. Գէորգայ, շինութիւնն հասարակ, քարուկիր, կանգուն կմնան միայն որմունքն. ունի սեղան մի, և դուռն երկուս. չունէր բնաւ արձանագիր. կից աւագ մատրանս ի հիւսիսոյ եղած է միւս ևս աղօթատեղի փոքրիկ, այժմ և նա աւեր բոլորովն բաց ի արեւելեան որմոյ կէսն:

Առաջեալ մատրանն դէպ յարեմուտս, լեռան զառիվայր կուրծքի վերայ կտարածուի ընդարձակ գերեզմանատունն, որոյ շիրմաց դեռ շատը հերկուած հողի մէջ ծածկուած անյայտացած հերկող արօրի երեսէն. մնացելոց մէջը կտեսնուին քանի մի փառաւոր մահարձաններ, այլ գրութիւններն եղծուած: Մատրան քովերը գիւղի կամ բնակութեանց հետք չգտնելով հարկաւ կկարծուի որ և այս հանգստարանը Եւրնջակ քաղաքինն պիտի լինի դարձեալ, ուր ամփոփուած են շատերը առանձին կրտակով և քաղձանքով մի, ապա թէ ոչ փոք-

րիկ մատրան մի սակաւաթիւ ծառայողն. լոմն չէր ձեռնայ բազմամարդ հանգստարան. արդիւնաւոր այրն, Յովհաննէս Ապիսկոպոս Շահխաթունեանց այս տաճարիս կամ մատրանս համար կկարծէ լինել առաջին մենաստան Ս. Արապետի Եւրնջակու, զոր մեք չընդունեցինք վերելը: Ս. Գէորգայ մատրան հիւսիսակողմն հարիւր քսան քայլ հեռի, սրածայր ժայռին տակ փոքրիկ քարապատ խրճիթի մի կար, որոյ մէջ գերեզման մի՝ վրայի քարը մէջ տեղէն բեկեալ, ունէր զանազան նկարներ և փորուածք. իսկ եղբրքի մէկի վրայ այս գրերս «ՆՎԼԻԹ», գուցէ միւսքն եղծեալք, աւանդութիւն մերձակայ բնակչաց «ՇՐԳՆԱԼՈՐԻ», կկոչէ այս շիրմատ Ինչպէս յիշատակեալ մատուռն Ս. Գէորգայ, նոյնպէս և այս դամբարան ուխտատեղիք են մօտակայ շայ գիւղօրէից:

ՂԱՊԱՆՅԷ (ՇԱՀԷԼԵՐ).

Եւրնջակ գետի ձախակողմն բարձրաւանդակի մի վրայ տարածուած բուական ընդարձակ գիւղ մի է. գեղեցիկ տեսարան կընծայեն այս գիւղին՝ զինքն շրջապատող լեռներն և բլուրներն, որոց մէջ կան՝ որ մերկ են, և կան՝ որ բուսաբեր, կան՝ որ մեծ, և կան՝ որ փոքր: Ղաղանչին շրջապատող լեռանց մէջ նշանաւորներն են յարեմաից Եւրնջակաբերդ, ի հարաւոյ «Պալլը—Ղայա», (Սեղրածոր վէմ), և կըկոչուի այս անունով նորահամար՝ որ անմատչելի զազաթին մեղուք բուն դրած են. ի հիւսիսոյ՝ անառիկ ամրոցն Ղաղանչոյ, որ շատ անգամ ապստամարան է եղած ողորմելի ժողովրդեան Պարսիկ ասպատակողների երեսէն, և հանդիսարան սըխրա-

գործութեան՝ կորովի բազկաց Խանդամի-
րեան Յովհաննէս իշխանի և արիասիրտ
ընկերաց նորին, որոց համար Չառչեանն
կզրէ՝ «էին արք զօրաւորք և հաստարա-
զուկք,։ Եւս աւանն ի հնումն շատ մեծ
և բարգաւաճ եղած է, և շատ անգամ
պատմութեան մէջ քաղաք կկոչուի։ Եւթ-
մու բնակիչք զիւզիս բոլորն ալ շայք են
հարիւր տան չափ, որոց կէսն բնիկ, և կէ-
սըն գաղթական. բնիկ բնակչաց մէջ գրե-
թէ դեռ կիսայլի նախնեաց անվիհիւր և քա-
ջակորով արիւթ թիւնը, անուանի են ձիա-
վարութեան և զինակրութեան մէջ, և
սկնածելի շրջակայ բնակչաց մօտ։

Եւս զիւզի բուն անունն է Շահկերտ,
որ ցոյց կտայ լինել Շահի գործ կամ դաս-
տակերտ, բայց հնութիւնն ցոյց տուած է
սորա սկզբնաւորութիւնն. անունս՝ Շահ-
կերտ, տեղական աւանդութիւնն կմեկնէ
«Շահ-գիրդ», (Շահեմուտ) ինչպէս պի-
տի տեսնեմք ստորև։ Եւթմու սովորական
կոչումն «Վազանչի», առնուած է ի կիրա-
ռութիւն դրացի բնակչաց մէջ՝ զիւզիս նախ
նի բնակչաց արհեստէն, այս ինքն պղնձագոր-
ծութենէն, որ ժամանակին զլեւաւոր և
կիրթ պարապմունքն էր Շահկերտացւոց մե-
ծագոյն մասին։ Եւս տեղ՝ ինչպէս կերելի՝
ամենեւին մուտ գործել է կարացած լա-
տինահայ ունիթօռաց ճարտարահար խո-
րամանկութիւնն, մինչդեռ մօտակայ զիւ-
զօրայքը շատերը զլեւովին որսացուել են.
Շահկերտի նշանաւոր բազմամարդու-
թեան և ծաղկեալ դրութեան վկայք են,
մինչև ցայսօր դեռ նշմարելի աւերակներն
ջրանցից, այգեաց, ջրաղացից և այլն։

Պատմեցին զիւզիս ծերունի բնակիչքը,
թէ «Նախնեաց մեր զիւզումն քառասուն

երկու ջաղաց ա էլիլ, ու հազար հինգ հար-
իւր տուն բազմութիւն,՝ Պարսից հարս-
տահարութիւններէն և անդադար ասպա-
տակութեանց անթիւ հարուածներէն
ստիպուած այդքան բազմութիւնը գաղ-
թել ու փոխուել են զանազան տեղեր,
ուր տեղ ապահով ապրելու յոյս ունե-
ցած են, այժմ Շուշի քաղաքին մէջ ա-
ռանձին թաղ և առանձին եկեղեցի կայ
«Վազանչեցւոց», կոչուած, որոց մէջ կան
դեռ մինչև ցայսօր Խանդամիւրեան մեծա-
նուն տոհմի շառաւիղները։ Վլեւաւոր
պարապմունք այժմու բնակչաց զիւզիս են
երկրագործութիւնն, այգեգործութիւնն,
խաշնարածութիւնն, մեղուաբուծութիւ-
նըն, և շերամատածութիւնն. արհեստնե-
րն են դարբնութիւն, հիւսնութիւն, ոս-
տայնանկութիւն, և սափրչութիւն, երկրա-
գործութիւնն ծաղկած է փոքր իշատէ, իսկ
այգեգործութիւնն՝ գաղթականաց մէջ։
Բնիկ ժողովրդականաց լեզուն՝ Նախիջե-
ւանի գաւառական շարքառն է, միայն
շատ բառերի մէջ կլսուին Սիւնեցի հընչ-
մունք, և այն մօտ դրացի լինելուն պատ-
ճառաւ է երևի։

(Շահ-գիրդ)

ՁԱՐԵԿԱՅ ԱՆԱՊԱՏ ԿԱՄ ՄԵՆԱՍՏԱՆ.

Վստահ եմ ի հայրենասիրութիւն
Խմբագրութեան Արարատայ, թէ սիրով
ընկալաւ ի ծոց սորա զստորագրութիւն
վաղեմնի և զերկանց վէպս մերոց նախ-
նեաց որք անմահացուցին զանուանա իւր-
եանց զանազան ազգի ազգի մեծագոր-
ծութեամբ, զի զիտեմ հայրենանուէր